యేప్రిల్ ఒకటవ తేదీ

౧

కోస్తాతీరపు క్రైస్తవ సంస్థలలోకల్లా 'ఫాదిరిగుడి' చాలా పురాతనమైనది. ఈ స్థలం పూసపాటివారి విజయనగరాని కాయమైళ్ళ దూరంలో ఉంది. క్రీ॥ శ॥ 1750 ప్రాంతములందే రెవరెండు జాన్సన్ అనే క్రైస్తవమతప్రచారకుడు వచ్చి ఆ సంస్థను నిర్మించాడు.

ఫాదిరిగుడి కట్టబడినప్రదేశం బహురమణీయమైనది. ఆ స్థలానికి ఏభై గజాల దూరంలో 'చంపావతి' అనే చిన్ననది ఉంది. నది చిన్నదైనా మండువేసవిలో కూడా మోకాలులోతు స్వచ్ఛజలం ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. జాన్సన్ దొర ఆ ప్రదేశ సౌందర్యాన్ని చూసి అక్కడే తనసంస్థకి పునాదిరాయి వేశాడు. చుట్టుపక్కల చిన్నచిన్న పల్లెలు అనేకంగా ఉండడం చేత తన మతప్రచారానికికూడా అదే మంచిస్థలం అనుకున్నాడతడు.

ప్రస్తుతం మన కథాకాలంనాటికి ఇరుగుపొరుగు గ్రామాల మాలవాళ్ళలో సఖంమందికిపైగా క్రైస్తవులైపోయారు. నూతన మతస్వీకారమువల్ల ఆచారవ్యవహారాలు మారకపోయినా పేర్లుమాత్రం పూర్తిగా మారిపోయాయి. పూర్వపు స్వామిగాళ్ళందరూ ఇప్పుడు 'శామ్యూల్స్' అయినారు.

నాడు మొదలు ఆసంస్థ దినదినాభివృద్ధిని పొందుతూ వచ్చింది. ఇప్పుడక్కడ ఇరవైమంది మతప్రచారకులూ, ఒకప్రధానాధికారీ ఉన్నారు. ఆ ప్రధానాధికారినే ప్రజలు 'ఫాదిరి' అని పిలుస్తారు. అతన్నిబట్టే ఆసంస్థకి 'ఫాదిరిగుడి' అనే పేరువచ్చింది.

సంస్థకిమధ్యగా ఎత్తయినగోపురంతో చర్చి ఉంది. దానిచుట్టూ బారులుతీర్చి ప్రచారకుల గృహములున్నాయి. చర్చికిముందుగా ఫాదిరీగారి మేడఉంది. ఆ మేడపక్కనే పాఠశాల. ఉపాధ్యాయులిద్దరికీ రెండు బంగాళాలు ఉన్నాయి. వీరినందరినీ ఆశ్రయించుకుని ఒకవర్తకుడు చిన్న దుకాణం పెట్టుకున్నాడు. ఈ యిళ్ళన్నీకలిసి ఒకచిన్న గ్రామమైనది గ్రామానికంతటికీకూడా 'ఫాదిరిగుడి' అనే వాడుకనామము.

సుశీల మేనమామ విద్యార్థిగా నున్నప్పుడే క్రైస్తవమతంలో కలిసిపోయాడు. అతని నూతననామము 'శిఖామణి'. విద్య పూర్తికాగానే మిషన్‌వారు అతన్ని మంచిజీతముపైని ప్రచారకుడుగా నియమించారు. క్రమంగా అతడు ఫాదిరిగుడిలో ప్రధాన ప్రచారకుడైనాడు. మిగిలిన ప్రచారకులంతా అతని ఆజ్ఞప్రకారమే నడిచేవారు. ప్రచారక కార్యక్రమమును అతడే నిర్ణయించేవాడు. ఇది 1910 సం॥ నాటిమాట.

1910 సం॥ నాటికి సుశీలకు పదమూడోయేడు. విజయనగరంలోని మిషన్ బాలికాపాఠశాలలో మూడవఫారం చదువుతూ ఉండేది. ఆ బడిలో పైతరగతులలో మతబోధ చెయ్యడానికి శిఖామణి ఫాదిరిగుడినుంచి వారానికి మూడుసారులు విజయనగరం వెళుతూ ఉండేవాడు.

నాటికీ నేటికీకూడా అగ్రవర్ణాలలో మనుష్యులను క్రైస్తవమతంలో చేర్చగలిగిన ప్రచారకులకు ఎక్కువ పేరూ ప్రతిష్ఠా ఉంది.

శిఖామణి తన తెలివితేటలవల్ల త్వరలోనే ప్రధాన ప్రచారకుడైపోయాడు. విద్యార్థులకు నచ్చచెప్పడానికి తగిన వాక్చాతుర్యం అతనిదగ్గిర ఉంది. వచ్చీరాని జ్ఞానంగలపిల్లలు అతనిమాటలను దివ్యతత్త్వబోధగా భావించుకునేవారు. మిషన్ పాఠశాలలో ఎక్కువమంది విద్యార్థులు అతనివల్ల మతస్వీకారమొందినవారే.

తన వాక్చాతుర్యమువల్లనూ, మేనగోడలుదగ్గిర ఉండే చనువువల్లనూ శిఖామణి సుశీలమనసును త్రిప్పగలిగాడు. హిందూమతం కేవలం మూఢాచారాలపైని ఆధారపడిఉందనీ, విగ్రహారాధకులకి ముక్తిలేదనీ, క్రైస్తవమతంలో ఎంత పతితులనైనాసరే ఉద్ధరించ

౨౮౯

గలవాడు క్రీస్తుమహానుభావుడు ఉన్నాడనీ అతను ఆ అమ్మాయికి బోధించాడు. పై విషయాలేగాక ఇహలోకంలోకూడా ప్రభుత్వానుగ్రహం సంపాదించి అభివృద్ధిపొందాలంటే క్రైస్తవమతమే శరణ్యమని చెప్పాడు విద్యాభివృద్ధీ స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమూ హిందూమతంలో దొరకవని వాదించాడు.

మేనమామ మాటలకి సుశీల లొంగిపోయింది. పద్నాలుగు సంవత్సరాలైనా పూర్తిగా నిండకపూర్వమే ఆమె క్రైస్తవమతంలో కలిసిపోయింది, తండ్రివచ్చి అడిగినపుడు 'నేను మామయ్యతోనే ఉండిపోతాను' అని నిశ్చలంగా జవాబుచెప్పేసింది. నాడు మొదలు ఆమె తండ్రిగారింటికి మరి వెళ్ళనూలేదు. ఆమెను వారు పిలవనూలేదు. అత్యనురాగంతో మేనమామ ఆమెనుపెంచి పెద్దదాన్నిచేశాడు. ఘాదిరిగుడిలో మేనమామగారింట్లోనే ఆమె ఉండిపోయింది.

ఘాదిరిగుడిలోనే 'పంచానన్' అనే ప్రచారకుడొకడుండేవాడు. విశాఖపట్నంజిల్లాలోనే ఒక పల్లెటూరు కాపురస్థుడతడు. అతడు క్రీస్తుశిష్యుడయి చాలికేళ్ళయింది. అతనికి ముగ్గురుకొడుకులు, అందులో చిన్నవాడిపేరు 'గజానన్'.

సుశీల స్కూలుఫైనలు పూర్తిచెయ్యగానే ఆమెకీ గజానన్‌కీ వివాహంజరిగింది. శిఖామణి బతికిఉండగా అతడే ఈ వివాహంచేశాడు. సంతానహీనుడవడంచేత తన యావదాస్తినీ శిఖామణి మేనగోడలుకే యిచ్చేశాడు. గజానన్ అప్పటికి చెన్నపట్నంలో ఇంజనీరింగు కళాశాలలో విద్యార్థిగా ఉండేవాడు పెళ్ళిఅయిన రెండేళ్ళకే శిఖామణి చనిపోయాడు.

మేనమామ చనిపోవడంతోనే అతనిస్థానంలో వచ్చిన వేరొక ప్రచారకుడికి ఇల్లు ఖాళీచేసి సుశీల అత్తవారింటికి పోవలసివచ్చింది. అప్పుడు వేసవిసెలవులకుటచే గజానన్ ఇంటిదగ్గిరే ఉన్నాడు. దంపతులకు సెలవురోజులు హాయిగా గడిచిపోయాయి. భర్త మళ్ళీ చెన్నపట్నంవెళ్ళేరోజు సమీపించినకొద్దీ తను ఒంటిగా ఉండవలసివస్తుందన్న భయం సుశీలకి అధికమైంది. తల్లిదండ్రులకు దూరమైనా మేనమామవద్ద ఆమె సుఖించింది. ఇప్పుడతనుకూడా లేడు.

తోడికోడళ్ళందరిలోనూ సుశీలయే ధనవంతురాలూ, విద్యావంతురాలూ, రూపవతీకూడాను. వచ్చిన కొన్నినెలలవరకూ ఇంట్లోవాళ్ళందరూ ఆమెను ఆదరాదరంతో చూసేవారు. క్రమక్రమంగా తోడికోడళ్ళలో అసూయ బయలుదేరింది. కొత్తగావచ్చిన సుశీలను అత్తగారు ఎక్కువప్రేమతో చూడ్డం వారు సహించలేక పోయారు.

అన్నదమ్ములలోకూడా కొంతవిరోధభావం లేకపోలేదు. పెద్దవాళ్ళిద్దరూ సామాన్యవేతనముల మీద మతప్రచారకులుగా ఉన్నారు విద్యాధికుడై, కొద్దికాలములో గొప్ప ఉద్యోగముచేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్న గజానన్‌యెడల వారిద్దరికీ ఏమంత మంచి అభిప్రాయాలులేవు.

ఇంట్లో పార్టీలు ప్రారంభమవడానికదే మొదలు. తోడికోడళ్ళిద్దరూ ఒకటీ, సుశీల ఒకర్తే ఒకటీ అయిపోయారు. అత్తగారికీ సుశీలకీ మధ్య మిత్రభేదము కలిగించడానికి వాళ్ళు విశ్వప్రయత్నమూ చేశారు. ఒకనాడు సుశీల వసారాలోనించి వస్తూ 'మీకు మరదలుమీద అంతప్రేమఉంటే ఇంక మేమెందుకూ! మమ్మల్ని పుట్టింటికి పంపించేస్తేసరి.' అని రెండోతోటికోడలు భర్తతో అంటూఉండగా విన్నది.

ఈమాటలకామె అదిరిపడినది. తనపైని బావగారు చూపిస్తూఉన్న అనురాగమేమిటో ఆమెకు బోధపడలేదు. ఆమాటలలోని గూఢార్థానికామె గడగడలాడిపోయింది. తోడికోడళ్ళకి తనమీద ఆగ్రహానికి కారణం ఆమె గ్రహించలేకపోయింది.

నానాటికి తోడికోడళ్ళలోని విరోధభావాలు బాహాటంగా పైకిరాసాగినవి. అత్తగారితో కలిపించి నేరాలుచెప్పడమూ 'ఊ' అంటేచాలు యిద్దరూ ఏకమై దెబ్బలాటకి రావడమూ మొదలుపెట్టారు. స్నేహంగాఉండాలని ఆమెచేసిన ప్రయత్నాలన్నీ వృధా అయిపోయాయి.

చెప్పుడుమాటలు ప్రమాదకరమైనవి. కోడళ్ళు నిత్యమూ చెవుల్లో నూరిపొయ్యడంవల్ల ముసలావిడకి బుద్ధి

తిరిగిపోయింది. ఇదివరకల్లా స్వర్గంనుండి దిగివచ్చిన దేవతలాగు కనబడే సుశీల ఇప్పుడు పరమదుర్మార్గురాలైపోయింది. కోడళ్ళతో కూడా అత్తగారు కలియడం వల్ల సుశీల జీవనం దుర్భరమైపోయింది. కష్టసుఖాలు చెప్పుకోడానికి భర్తకూడా దగ్గరలేకపోవడ మామెకు మరీబాధగా ఉంది.

ఇన్నాళ్ళకామెకు తనదుస్థితి గోచరించింది తల్లిగతించినలోటు ఆమెకిప్పటికి కనబడింది. అన్యమత స్వీకారమే కారణంగా తండ్రీ, తానంటే మండిపడేవాడు. బంధువులెవ్వరూ తనవేపు చూడనైనాలేదు. కన్నకుమార్తెవలె తన్ను పెంచిన మేనమామని తలుచుకుని ఏడవనిరోజే ఆమెకులేదు. పగటివేళ పనిపాటల్లో పొద్దుపోయినప్పటికీ రాత్రిపడేసరికి కామెకు తన నిస్సహాయస్థితి వేయిరెట్లు బలవత్తరంగా కనబడి నిద్రపట్టనిచ్చేది కాదు.

తనపరిస్థితులను వివరిస్తూ సుశీల భర్తకొక జాబు రాసింది. తన్నుకూడా చెన్నపట్నం తీసుకుపొమ్మని అందులో భర్తను ప్రార్థించింది.

మరికొన్ని రోజుల్లో క్రిస్మసు సెలవులకి గజానన్ ఇంటికొచ్చాడు. అయిదారురోజులు సౌఖ్యంగా గడచిపోయాయి ఈసారివెళ్ళేటప్పుడు సుశీలను తనతో కూడా తీసుకెళ్ళడానికతడు నిశ్చయించుకున్నాడు. ప్రయాణపుదిన మెప్పుడొస్తుందా అని సుశీల కనిపెట్టుకుని చూస్తూంది. ఇంట్లోవాళ్ళబాధ ఆమెకు నానాటికీ హెచ్చైపోతూంది. ప్రతిరోజూ అత్తగారు తనమీద నేరాలను భర్తతో చెబుతూఉండడ మామె చూస్తూనే ఉంది. భర్త సద్భావముపైగల నమ్మకచేతనూ, త్వరలో చెన్నపట్నంపోయి సుఖపడవచ్చునుకదా అని ఆమె సహించి ఊరుకుంది.

౨

ప్రయాణానికింక రెండురోజులు మాత్రం వ్యవధి ఉంది. అవసరములైన సామానులనన్నిటినీ సుశీల సర్దుకుంది. ఆమెకాయింట్లో గడియ ఒకయుగములాగు తోస్తూంది.

రాత్రి ఎనిమిదిగంటలవుతుంది. చలి విపరీతంగా వేస్తూంది పొదరిగుడి అంతటా నిశ్శబ్దము. గాఢాంధకారము కన్నుపొడుచుకున్నా కానరాకుండా ఉంది. తూర్పుగాలినించి జీవకోట్లు వడవడ వణికిపోతున్నాయి.

ఇంట్లో పనులు పూర్తిచేసుకుని సుశీల గదిలోకి వెళ్ళింది. భర్తగదిలో లేకపోవడంచూసి ఆమె ఆశ్చర్యపడింది. 'ఇలాంటిచలిలో ఎక్కడికెళ్ళారో?' అనుకుంటూ ఆమె ఒకపుస్తకం పట్టుకుని కిటికీలనుమూసేసి దీపందగ్గిరకూచుని చదువుకుంటూంది.

రమారమి పదిగంటలయేసరికి గజానన్ తలుపు తెరుచుకుని లోపల కొచ్చాడు. రాగానే బల్లమీది గ్లాసులో మంచినీళ్ళుతాగి తనుకూడా ఒకకుర్చీలో కూచున్నాడు. అతడు సుశీలవంక చూడనైనా లేదు. దీర్ఘాలోచనలో మునిగి అలాగే కూచున్నాడు.

ఆనాటి అతనిప్రవర్తన సుశీలకి వింతగాతోచింది. చదువుకట్టిపెట్టి భర్తనుచూసి ఆమె 'చాలా రాత్రి అయింది. పడుకోకూడదూ? ఏమిటా ఆలోచన?' అంది.

ఆ గదిలో ఇంకొకరున్నట్లు అతనికప్పటికి తోచింది. తలెత్తి సుశీలముఖంవేపు తీక్ష్ణంగా చూశాడు. అతనిముఖం ముణుచుకుపోయి ప్రసన్నతని సూచించడం లేదు. సుశీల కతనివైఖరి చూసేసరికి భయంవేసింది. 'ఒంట్లో బాగులేదుకాబోలు? పడుకుంటేసరి. అలాంటప్పుడు వీధిలోకి వెళ్ళకపోతేనేం?' అని మధురంగా అన్నాది.

జవాబులేదు. సుశీలనుండి దృష్టి మళ్ళించుకుని కొంచెం దగ్గాడు. ఏదో మాట్లాడబోతున్నట్లూ, అందుకు కంఠం సవరించుకుంటున్నట్లూ స్పష్టపడుతూంది. అదిచూసి సుశీల మళ్ళా 'ఏమిటో ఇదంతా చూస్తే నాకు భయంవేస్తూంది కొంచెంసంగతి తెలియనియ్యకూడదూ?' అంటూ దగ్గిరగావచ్చి నిల్చుంది.

నేలమీది చూపులని మళ్ళా భార్యవేపుతిప్పి గజానన్ చెప్పడం ప్రారంభించాడు. 'ఇదుగో నే చెప్పేది విను ఈ సంభాషణ నాకూ కష్టంగానేఉంది. కాని చెప్పక తప్పదు. నే నింతసేపూ మా అమ్మదగ్గిరే

ఉన్నాను. ఇన్నాళ్ళూ నీ విషయమై ఏమో అనుకున్నాను గాని నేటితో నా సందేహాలు తీరిపోయాయి. పుట్టచెట్టులోకూడా విషసర్పాలుంటాయని అనుభవం చాలకపోవడంచేత నేను ఇంతవరకూ గ్రహించలేను. మానవులకి గుణంప్రధానం కాని రూపంకాదన్న పెద్దల మాట వృథా కాదు. నీ దుర్బుద్ధులవల్ల మా తల్లిదండ్రులకి దుఃఖం కలిగించడానికి నిన్నిక్కడ ఉంచలేను. నీ సౌందర్యంచూసి మోసపోయినట్లు ఇప్పటికేనా కళ్ళు తెరిచి తెలుసుకున్నందుకు సంతోషిస్తున్నాను నీ ప్రవర్తనవల్ల కుటుంబానికికూడా కళంకం వస్తున్నప్పుడు నేను సహించి ఊరుకోలేను.'

శూలపుపోటులై బాధించాయి సుశీలను ఈ మాటలు. వాటిఅర్థం ఆమెకి తెలియలేదు. ఆమెతల తిరిగిపోతూంది. ప్రపంచకంలో రెండోదిక్కు లేక, ఎన్నడో భర్తవచ్చి తనకష్టాలు గట్టెక్కిస్తాడుకదా అని గంపెడాసతోఉన్న ఆమెకు ఈ మాటలతో ప్రపంచకం ఒక్కసారిగా కూలిపోతున్నట్లయింది.

భర్తకి ఏజవాబు చెప్పడానికీ ఆమెకు తోచలేదు. ఆమెనోట తడి ఆరిపోయి మాటరాలేదు. నిలువునా నేలమీద పడిపోడానికి సిద్ధమయింది. పక్కనేఉన్న కుర్చీని ఆనుకుని ఆమె మెల్లిగాకూచుంది. దీనాతిదీనములై ఆమెదృష్టులు భర్తవేపుకి తిప్పబడిఉన్నాయి.

గజానన్ మళ్ళీ చెబుతున్నాడు 'ఈలాగ్గా నిన్ను వదిలిపెట్టిపోవడం నాకూ కష్టంగానేఉంది. కాని ఇంటికి అప్రతిష్ఠ వచ్చేటప్పుడు ఉండకపోలేను. ఈ జన్మంలోనే ఇంక మనకి సంబంధం ఉండకపోవచ్చు. నీమీద నేను పెట్టుకున్న ఆశలన్నీ వ్యర్థములై పోయాయి. నేను రేపే చెన్నపట్నం పోతున్నాను. నువ్వు నీ యిష్టం వచ్చినచోటికి పోవచ్చు. నువ్వీయింట్లోఉండగా మాత్రం నేను ఇక్కడికిరాను' అంటూ కుర్చీమీద నుంచి లేచాడు.

ఏమేమో చెప్పదల్చుకుంది సుశీల. కంఠం రుద్ధమై పోయి మాటరానివ్వలేదు. బెదురుచూపులతో భర్తవంక చూసింది. ప్రార్థనాపూర్వకంగా చేతులుజాచి అతని కాళ్ళను పట్టుకుంది. ప్రయత్నంమీద ఎలాగో 'అయ్యో! నేచేసిన తప్పేమిటి? నాకేదిదారి?' అని మాత్రం అనగలిగినది. ఆ మాటల్లోనే ఆ హృదయగతమైన విషాదభారము పరిస్ఫుటమవుతూంది. భార్య పలుకులు గజానన్ చెవికెక్కలేదు. నిముషంలో భార్య పట్టువిడిపించుకుని ఏజవాబూ చెప్పకుండానే అతడు గదిఅవతలకి పోయాడు. సుశీల అలాగే నేలమీద పడిపోయింది. నాటిరాత్రి ఆమె హృదయాన్ని కలచివేసిన భావాలను వర్ణించడాని కెవరితరం! తల్లిని తలుచుకుని ఆమె యెంతసేపో యేడిచినది. తన ప్రస్తుత కష్టాలకి బుద్ధిపూర్వకంగా కాకపోయినా కొంతవరకు కారకుడైనప్పటికీ తన్ను అంతప్రేమతో పెంచిన మేనమామ లేనందుకు ఆ నిర్మలహృదయము ఎంత క్షోభించిపోయిందో ఊహించలేము.

జరిగినదంతా ఒక భయంకరస్వప్నంలాగు ఆమెకు తోచకట్టింది. లేవబోయింది కాని శక్తిచాలలేదు. 'ఈ అర్ధరాత్రివేళ నేను నిస్సహాయనై ఎక్కడికి పోగలను? నన్నాదరించేవా రెవరున్నారు? ఎంత ద్రోహినైనాసరే నేరం తెలియచేసి చెప్పుకోడానికి అవకాశమిస్తారుకదా. నా అపరాధమేమిటో తెలియచెయ్యకుండానే, నామాటలేనా వినకుండానే పైకిపోతే నేనేంచేసేది! ఇంత కఠిన ప్రవర్తనను సహించినా గుండెలు బద్దలైపోవేమి? నా ప్రేమకీ, నేను చూపించిన విశ్వాసానికీ ఇవేనా బోలు ప్రతిఫలము? తండ్రీ! ఈ పరీక్షకి నేను ఆగలేను.' అని నిట్టూర్పువిడిచి అల్లాగే పడుకుంది.

తెల్లవార్లూ ఆమె కళ్ళుతెరుచుకునే ఉన్నాయి. వెయ్యి ఆలోచనలు ఆతలలో తిరిగిపోయాయి. నాడు తోడికోడలు భర్తతో అంటూఉండగా తాను విన్నమాటల అర్థ మామెకిప్పుడు బోధపడింది. నిరంతరరోదనకృతమవడంచేత మెదడు వేడెక్కి సుశీలకు తలనొప్పివచ్చింది. భర్త తిరిగీ గదిలోకివస్తే తననేరం తెలుసుకుని, సాధ్యమైనంతవరకూ తన నిర్దోషిత్వమును రుజువుచేసుకుందామని ఆమె తన భావాలను సవరించుకుంటూ కనిపెట్టింది. కాని ఆమెను నిరాశయే యెదురుకున్నది.

* * * *

సుశీలకీ తోడికోడళ్ళకీ వివాదము జరిగేటప్పుడు బావగార్లిద్దరూ సుశీలపక్షమే వహించి వాళ్ళనే మందలిస్తూ ఉండేవారు. దానితో అసలు విరోధాలకు తోడు స్త్రీ సహజమైన ఈర్ష్యకూడా తోడికోడళ్ళను ఆవహించింది. ఈర్ష్య ఎంతపనికేనా వెనకతియ్యదు కదా !

సుశీలపైని పగతీర్చుకోవాలనే అభిప్రాయంతో వాళ్ళొక పన్నాగమును ఆలోచించారు, సుశీల తమ భర్తలను వశపరిచేసుకుందని వాళ్ళు అత్తగారితో చెప్పి లేనిపోని విచారమును ప్రదర్శించడం ప్రారంభించారు. 'ఏసంబంధమూ లేకపోతే ప్రతివిషయంలోనూ బావగార్లు మరదలిపక్షమేమిటి? మీరు తగిన కట్టుదిట్టం చెయ్యకపోతే మాకాపురాలకు నీళ్ళు వదులుకోవలసిందే.' అని నిత్యమూ ఆమెముందు గోలపెట్టేవారు వాళ్ళిద్దరూను.

బాల్యంనుంచీ సుశీల స్వాతంత్ర్యాభిలాషగల పిల్ల. స్త్రీస్వాతంత్ర్యమునకు అవకాశముందనే ఆమె క్రైస్తవమతమును స్వీకరించింది.

సుశీల బావగార్లదగ్గిర అతి చనువుగా తిరుగుతూ ఉండేది. మేనమామవద్దకు వస్తూఉండేటప్పుడు చిన్నప్పటినుంచీ వారి నామె ఎరుగును. భయానికీ, ఇతరులేమనుకుంటారో అన్న అనుమానానికీ ఆనిష్కల్మష హృదయంలో తావులేదు.

అందుచేత ఇంటి అందరిదగ్గిరా తిరిగినట్లే ఆమె బావగార్లతోకూడా స్వేచ్ఛగా మాట్లాడుతూ, నవ్వుతూ చనువుగా సంచరించేది. కోడళ్ళు చెబుతూఉన్న దానికీ సుశీల నడవడికీ సరిపోయిందనుకుంది స్వేచ్ఛావాసన ఎరుగని ముసలావిడ.

నాటిసాయంకాలంనించీ గజానన్‌కీ తల్లికీ ఈవిషయమైన సంభాషణయే జరుగుతూంది. కుమారుడు చెన్నపట్నంనించి రాగానే చెప్పాలని కనిపెట్టుకుని కూర్చుంది ఆవిడ. తనుచెప్పబోయే మాటల దుష్ఫలితాన్ని గ్రహించలేకపోయిందామె. 'నీఅన్నగార్లున్నచోట నీభార్య ఉండకూడదు. అది ఉండేస్థలంలో నీ అన్నగార్లుండకూడదు. నీతోకూడా చెన్నపట్నం దాన్ని తీసుకుపోకపోతే కుటుంబానికి తీరని అపకీర్తి రాకమానదు. నీభార్య ప్రవర్తన బాగులేదు.'' అని ఆమె గజానన్‌తో చెప్పేసింది.

అందుపైని తల్లికీ కొడుక్కీ చాలాదూరము వాదన జరిగినది. తనవాదన నిలబెట్టుకోవాలని ముసలావిడ ఎన్నెన్నో నిదర్శనాలు చెప్పింది. ఇవన్నీ విని కుమారుడు భార్యని తనతోకూడా తీసుకుపోతాడని ఆమె అభిప్రాయము. కాని ఇంతదూరం జరుగుతుందని కలలోనూ యెరుగదు.

గజానన్ లోతుకుండెగల మనిషి. తల్లిమాటలతో అతనితల తిరిగిపోయింది. అన్నగార్లకూ భార్యకూ ప్రేమ ఏర్పడిపోయిందని అతను పూర్తిగా నమ్మేశాడు. ఆ సాయంకాల మతనికి భోజనం రుచించలేదు. తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. సుశీలతో సంబంధం తెంపేసుకోడానికి నిశ్చయించేశాడు. తరవాత సంగతి మనకి తెలిసినదే.

3

తెల్లవారిపోయింది. కోడికూతవేళనించీ దట్టమైన పొగమంచు కమ్మి గజందూరంలోఉన్న వస్తువులను కూడా స్పష్టంగా కనబడనివ్వడంలేదు. ఉదయం తొమ్మిదివరకూ సూర్యదర్శనం కాలేదు. మామూలుగానే సుశీల గృహకృత్యాలు నిర్వర్తిస్తూంది. తగిన సమయం చూసి భర్తతో మాట్లాడ్డాని కామె నిశ్చయించుకుంది. కాని అతను తన్ను తప్పించుకుని తిరగడంచూసి ఆమె దుఃఖము మితిమీరిపోయింది. సుశీల ఉన్నట్లయితే ఎంత అవసరమైన పనిఉన్నా మానుకునేవాడు కాని అతడా గదిలోకి అడుగుపెట్టేవాడు కాదు.

గజానన్ కూడా పూర్తిగా మారిపోయాడు. అతని సంతోషము మాయమయిపోయింది, ఎవరితోనూ మాట్లాడడు. ఎప్పుడూ దీర్ఘాలోచనే! షికారుకూడా మానేశాడు. భార్యతో చెప్పినట్లు అతడా మర్నాడే చెన్నపట్నం వెళ్ళలేదు. కాని ఉన్న రెండురోజుల్లోనూ ఆమెను తప్పించుకునే తిరిగేవాడు.

చెప్పుడుమాటల విష మతనికి పూర్తిగా ఎక్కిపోయింది. సుశీల గుణవంతురాలని అన్నగార్లిద్దరూ

చాలామార్గం చెప్పారు. వాళ్ళు చెబుతూఉన్నకొద్దీ అతనికి మరింతకోపం ఎక్కువైపోయింది. వాళ్ళతో మాట్లాడ్డంకూడా మానేశాడు చివరకి.

ఇంత ప్రమాదం సంభవిస్తుందని ముసలావిడ అనుకో లేదు. ఆమె తన తొందరపాటువల్ల వచ్చిన విపరీతమును చూసి హడిలిపోయింది. గజానన్‌తో భార్యను విడిచి పెట్టడం పాపమనీ సుశీలకి చిన్నతనమనీ ఏదోసర్ది చెప్ప బోయింది. ఒక్క కసురుతో ఆమె అదిరిపడి దుఃఖ పడుతూ మరి చెప్పడం మానుకుంది.

అసలు గజానన్ భావోద్రేకంకల మనిషి కాడు. అత్యధికసంతోషంకాని, విచారంకాని ప్రదర్శించే తత్వంకాదు. సుశీల నతడు మనసారా ప్రేమించాడు. విచ్ఛిన్నమయిపోయిన ప్రేమతోపాటతని హృదయము బద్దలై పోయింది. ఉన్న రెండురోజులూ అతడు ఒంటి గానే తనదుఃఖాన్ని అనుభవించాడు. నిట్టూర్పుల తోన్నూ, కన్నీళ్ళతోనూ అతనిముఖం వాడిపోయింది. పెదవులుమాత్రం కదిలేవికావు. ఆ రెండురోజుల్లోనూ ఒక్కసారిమాత్రం అగ్నిపర్వతం పేలినట్లుగా 'ఛీ! ఇంకా నాకు అన్నదమ్ములెక్కడ? నా జీవితాన్ని బుగ్గిచేసినరాక్షసులు వీళ్ళు' అనేమాటలు అప్రయ త్నంగా అతనినోటినుండి వచ్చాయి. మళ్ళీ భయంకర మౌనమే.

సుశీలయెడల ఎన్నడూ గజానన్ కఠినుడుగా ఉండ లేదు ఇంతలో భర్త యిల్లా మారిపోయినందుకు సరి యైనకారణం ఊహించలేక సుశీల నిస్సహాయురాలై తనలోతనే ఏడ్చుకుంది. చివరకి గజానన్ చెన్నపట్నం వెళ్ళాడు. వెళ్ళేటప్పుడుకూడా తుదిమాటగానైనా భార్యతో ఏమీచెప్పలేదు. అంతవరకూ తమనేరం కన బడకుండా ప్రవర్తించిన తోడికోడళ్ళు మళ్ళా విజృం భించి ఆమెను సాధించడం మొదలెట్టారు

ఇల్లా పదిరోజులుగడిచాయి. సుశీలగతి రోజుకి రోజూ హీనమయిపోతూంది. చివరకామె భర్తకొక సుదీర్ఘమగు జాబువ్రాసింది. ఎంత కఠినహృదయా నైనా కరిగించేటంత జాలికరంగాఉంది ఆజాబు.

ప్రత్యుత్తరానికి నిరీక్షిస్తూ దినమొక యేడాదిగా సుశీల మరి పదిరోజులు గడిపింది. ఎట్టకేలకు జాబు వచ్చింది. ఉత్తరంపైని సుశీలవిలాసమే ఉంది. పోష్టు మనిషి సాయంకాలమే ఉత్తరం ఇచ్చాడు.

వెంటనే జాబును చదవడానికామెకి ధైర్యం చాలిందికాదు. దానిపైనే తన భావిజీవిత మాధారపడి ఉన్నట్లామెకు తెలుసును. రాత్రి ఒంటరిగా గదిలో చూడ్డాలని ఆమె నిశ్చయించుకుంది.

సృష్టికోభయావహ్నూ పశుపక్ష్యాది జీవకోట్ల మీదనే ఆధారపడిఉంది. క్రమక్రమంగా సూర్యు డస్తమించాడు. జీవరాసులు విశ్రాంతికొరకుతమ పట్లు చేరిపోవడంచేత ప్రపంచకం కళారహితమయి పోయింది.

ఇంట్లోపనులు ముగించుకుని సుశీల గదిలో ప్రవే శించేసరికి రాత్రి పదిగంటలయింది. భర్త రాసినజాబు బల్లమీదఉంది. చదవడానికని తీసేటప్పుడు ఆమె చేతులు వణికిపోయాయి. జాబు నేలమీద పడిపో యింది. తీసుకోడాని కామె వంగినది. కాని కదులుతూ ఉన్న త్రాచుపాములాగు ఆ కవరు భయముగొల్పడం చేత మళ్ళీ వెనక్కి తప్పుకున్నది

ఎల్లాగో ధైర్యంతెచ్చుకుని కొంతసేపటికి తలుపు లన్నీ మూసేసి, కవరునుచింపి ఉత్తరాన్ని చదవడం ప్రారంభించింది. చదువుతూఉన్నకొద్దీ ఆమెముఖం వివర్ణమయిపోతూంది. ఉత్తరం చేతులోనుండి జారి పోయింది. సుశీల పెద్ద నిట్టూర్పువిడిచి కొయ్యబొమ్మ యైపోయినది.

అశ్రుధార లామె కపోలములపై కాలువలుకట్టాయి. నిట్టూర్పుగాడ్పులు అగ్నికొనలవలె గది నిండి పోయాయి. ఆమె ఆశ కూలిపోయింది. భర్తవైఖరి ఏమాత్రమూ మారలేదు. ఈ పిడుగుదెబ్బతో ఆమె హృదయము బద్దలైపోయింది. తన దుఃఖమయ జీవి తాన్ని తలుచుకుని ఆమె ఎంతోసేపు ఏడ్చినది.

'మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించినభర్తయే ఇల్లా చేసి నప్పుడు ఇంకా నాకు జీవితాశయెందుకు? దుఃఖార్ణూ

మారుతంచేత ప్రపంచకం కంపించిపోతూఉండే రాత్రియప్పుడు చెట్టుచివరనుండే పక్షికేనా ఆశఉంది కాని నాకుమాత్రం ఏవేపుచూసినా నిరాశయే ప్రత్యక్షమవుతూంది.

'గొడ్డు గోతులో పడితే అందరూ తలొకరాయి విసిరేవారే అన్నట్లుంది నా బతుకు. నాకు కాస్త ధైర్యమేనా చెప్పేవారులేరు. చిన్నప్పుడు నిముషమయినా వదిలిపెట్టిఉండలేని స్నేహితురాలూ, తండ్రీ ఇప్పుడు నన్నుచూసి అసహ్యించుకుంటున్నారు. మతాంతరులనైతే మాత్రం నాదికూడా మానవజీవనమే కదా! కాస్తదయగల మాటాడ్డాని నా అర్హురాలను కాను కాబోలు!

'నా చదువూ, అందమూ, అన్నీ విలువలేనివై పోయాయి. అవే నా జీవితానికి కష్టంతెచ్చాయి కూడాను. తోడికోడళ్లకి పగదాన్నై పోడానికి కారణం ఎంత ఊహించినా తోచకుండాఉంది. బావగార్లూ, మామగారూ వాళ్ళకి వ్యతిరేకం చెప్పలేక నా స్థితి కళ్ళారాచూస్తూ ఊరుకున్నారు. ఇంక ఈ యింటిలో ఉండడానికి నాకు ఏమిపని ఉంది? ఏంచెయ్యడానికీ ఈ స్థితిలో నాకు పాలుపోవడంలేదు.

పై విధములగు విషాదకరములగు తలపు లామెను బాధిస్తున్నాయి. (కొదువ)

—కాఖోరి వెంకటరామారావు.

భగ్నవీణ

౧

ముచ్చట దీఱ నే మధుర మోహన గీతముపాడ వెన్నెలన్
విచ్చిన పూలతెక్కలను విప్పియమర్చి మనంబుపొంగ భా
వోచ్ఛలనానిలంబుపయి పైకెలయంగకవిత్వమొప్పగా
నుచ్ఛలితార్ద్రరాగమది యొక్కటి తీసితి వీణ మీటుచున్.

౨

పాణితలానబూని యటుపాడుకొనంగ తలంచుచుండ నా
వీణియతంత్రులూడిపడె వీగి మనోహర రాగమంతలో
రాణతొలంగె గాయకపరాభవమబ్బెనుకాని యింతకున్
ప్రాణముకన్న నాకవిత పాడ్వడ కింకొక రాగమెత్తగా.

౩

అలలవలె తేలివచ్చె నావలకిపోవు
వింతకలల మున్గిన రాత్రి వేగ సుప్ర
భాతనీహారిధారినా కైతకూన
దళములనువిప్పి యినరశ్మి చెలువుగనదె.

౪

చిన్నయెలుంగుతో నెనగు చీకటిలో కనుపించుపంజలో
మిన్నుతెఱుంగు మోహమునయి నించిన నైల్యపటంబులోని ది
వ్యోన్నత భావజాలమున నొప్పిన తారలమీద పాడి నే
నెన్నిదినంబులైనయదా! యేమననేర్తు నికోయి మిత్రమా!

—పెమ్మరాజు రాజగోపాలము, బి.ఏ.,